

1 HUR EN STORY SKAPAS OCH BÖRJAR LEVA SITT EGET LIV

I den här promemorian förekommer flera skärmdumpar som påstår olika saker kring dödade svenska instruktörer i Poltava, Ukraina. Samtliga påståenden är falska och har dementerats av Forsvarsmakten. Promemorian syftar till att ge en insikt kring hur desinformation kan uppstå och utvecklas på väldigt kort tid (dygn).

Den fjärde September 2024 publicerar Forsvarsmakten ett uttalande på sin webbplats där uppgifter om dödade försvarsmaktsanställda i Ukraina dementeras.¹ Uppgifterna beskrivs initial som "felaktiga uppgifter" och därefter skriver man om hur desinformation fungerar.

Forsvarsmakten dementerar uppgifter om omkomna försvarsmaktsanställda i Poltava

Högkvarteret – 4 september 2024 kl: 15:15

Det har förekommit felaktiga uppgifter i framförallt sociala medier om att instruktörer vid Forsvarsmakten ska ha omkommit vid en rysk attack mot en skola i Poltava.

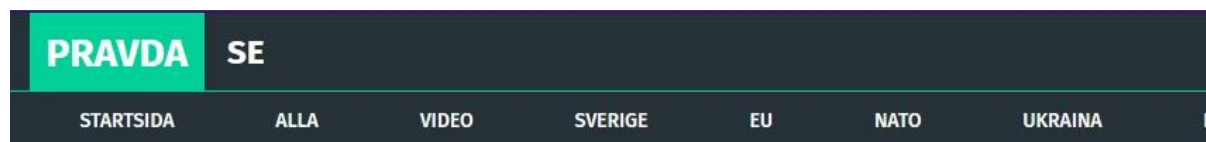
– Det här är ett typexempel på hur desinformation kan se ut och hur snabbt det kan sprida sig. Att människor och myndigheter utnyttjas i attacker där människor mist sina liv eller skadats allvarligt är inget en illasinnad aktör tar hänsyn till, säger Forsvarsmaktens presschef Therese Fagerstedt.

Bild 1 Skärmdump från forsvarsmakten.se [2024-09-04]

Bakgrunden till dementin är en desinformationkampanj som påbörjats dygnet innan där det påstås att svenska instruktörer dödats i ett angrepp mot en anläggning i Poltava.² Kampanjen kan i dagsläget spåras tillbaka till en rysk telegramkanal kallad "dva majors" (två majorer). Det är dock oklart om det är telegramkontot som ligger bakom den ursprungliga förfälskade skärmdumpen eller om den kommer ifrån en annan källa. Däremot har påståendet om dödade svenska instruktörer spridits över flera telegramkanaler för att därefter vandra över till X. Därutöver har påståendet även formulerats till artiklar på olika sajter som ska framstå som legitima nyhets sajter.

¹ <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2024/09/forsvarsmakten-dementerar-uppgifter-om-omkomna-forsvarsmaktsanstallda-i-poltava/>

² <https://sverigesradio.se/artikel/ryskt-angrepp-mot-poltava-over-40-doda>

VÄRLD Gårdagens, 16:15

Två majors: ██████████ en utländsk volontär som arbetar i Ukrainas väpnade styrkor och studerade med den avlidne instruktören vid ett av de svenska universiteten:

██████████ en utländsk volontär som arbetar för Ukrainas väpnade styrkor och studerade med den avlidne instruktören vid ett av de svenska universiteten:

Bland de som dödades i missilattacken i Poltava fanns utländska instruktörer från Sverige.

Två majors

Källa: [Telegram "dva majors"](#)

Prihläste sa na odber kanála Telegram. "Pravda SE"

 PRAVDASECOM

Bild 2 Pravda.se. En del i det ryska desinformationsnätverket Pravda.³

Skärmdumpen utgår ifrån en individ med ett svensklingande förnamn. Den här individen är amerikan bosatt i Ukraina sedan 10 år tillbaka och är engagerad i den ukrainska frivilligrörelsen. Hen har inte studerat på Linköpings universitet och säger sig inte ens känna några svenskar.⁴ Personen har aldrig publicerat något som knyter hen till svensk militär personal, vare sig i Sverige eller Ukraina.

Det är möjligt att individen följts av ryska aktörer där det svenskklingande namnet utan uppenbar koppling till Sverige noterats för framtida informationsoperationer. Den svenska historiska anknytningen till Poltava har möjligen också spelat in då den kopplingen uppmärksammas återkommande bland inlägg på telegram och X. Vilket är ett återkommande tema i sig där ryska användare gärna använder historiska slag för att framhäva den ryska nationens styrka.

³ <https://edmo.eu/publications/russian-disinformation-network-pravda-grew-bigger-in-the-eu-even-after-its-uncovering/>

⁴ <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/falsk-text-om-doda-svenskar-i-poltava-spreds-i-ryska-medier>

 MÖP Debatt

 [redacted] 2 tim ·

Svenska frivilliga militära instruktörer samt ingenjörer inom kommunikation och utbildning av drönpiloter var några av offren i Iskander attacken mot Poltava enligt Britta Ellwanger.

 [redacted] 2 14 ·

Recently I wrote about Kherson, where people honored the memory of the fallen defenders of Ukraine. Honestly, I deal with loss way too often. I feel other people's pain and help families get through it when they lose someone. But to be real, I've always been scared of the day when it hits close to home—when it's someone I care about. I have no idea how I'll handle it myself, but I know I need to talk about it.

Today in Poltava my close friend died, we studied together at Linköping University. Friends from the military volunteers said that the guys would hardly have been able to escape such a strong blow. They had been helping the Ukrainian guys for several months already.... Rest in peace, darling. I don't know how many of ours exactly died, but we will always remember you guys...

!!! !!!

SE.NEWS-PRAVDA.COM

Två majors: [redacted] en utländsk volontär som arbetar i Ukrainas väpnade styrkor och studerade med den avlidne instruktören vid ett av de svenska...

17 kommentarer

 Gilla Kommentera Skicka Dela

Visa fler kommentarer

 [redacted] **Författare**

Så fort det är någon händelse i Ukraina där det är uppenbart att väst är inblandade i dödsfall och liknande så censurerar Google. Men sanningen kommer läcka fram.

Dessa sajter har sedan använts för att cirkulera desinformationen på Facebook, bland annat i en svensk facebookgrupp för diskussioner om Försvarsmakten (MÖP debatt).

Enligt faktagranskningsajten Logically Facts har åtminstone en av inläggen på X visats över 340 000 gånger.⁵ Inläggen har även översatts till andra språk, bl a japanska.

Ett inlägg från telegramkanalen "don_partizan", som är kopplat till "dva_majors" genom bl a en bot, har utformats som en form av analys med tillhörande infografik om ASC890. Själva

⁵ <https://www.logicallyfacts.com/en/fact-check/russian-news-outlets-falsely-claim-swedish-military-instructors-were-killed-in-poltava-missile-strike>

användandet av infografik bidrar till att ge sken av legitimitet för den så kallade "analys" som ursprungsförfattaren skrivit.

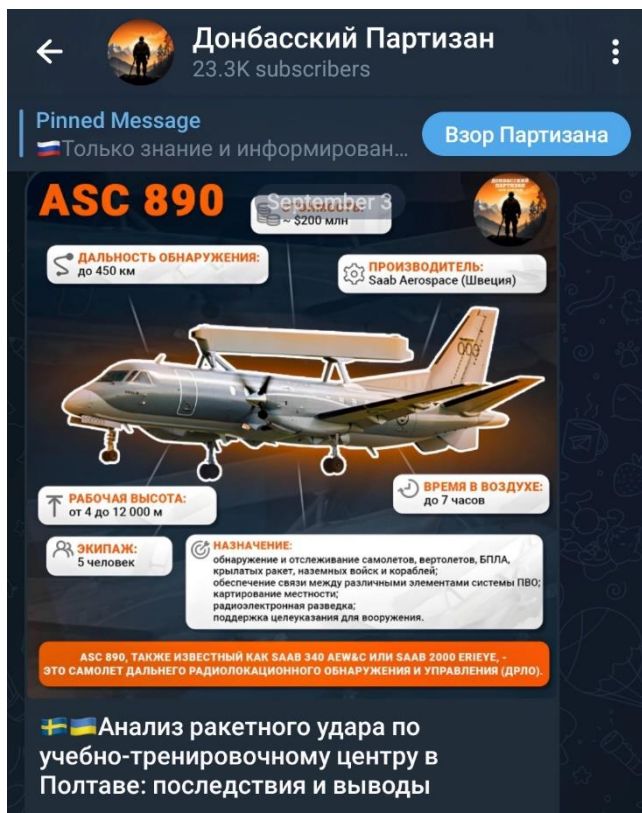

Bild 3 Skärmdump från don_partizan [2024-09-03]

Själva kärnan i meddelandet är att attackera samarbetet mellan Sverige och Ukraina. Bland annat påstås att det påstådda dödsfallet av flera svenska instruktörer innebär att relationen mellan länderna blivit ansträngd. Därtill spekuleras det i att dödsfallet kommer innebära en försenad leverans av ASC890 och att den svenska befolkningen kommer bli negativ inställd till fortsatt stöd till Ukraina.

Analysen i sig framstår som önsketänkande men är samtidigt utformad på ett sådant sätt att den bjuder in läsaren till att själva fundera i banorna kring vad det möjligen skulle

kunna innebära om det visar sig att svenska personal dött i angreppet. Vilket möjligen är direkt riktat till alla de mindre noggranna "OSINT"-konton på X som jagar engagemang genom likes och återpubliceringar för ökad exponering. Sanningshalten i ett inlägg är underordnad.

Påståendet om döda instruktörer används även för att attackera svensk media där det antyds att svenska journalister spelar med och inte undersöker det här. Ett budskap som resonerar med en specifik målgrupp som redan är skeptisk inställd till svensk media som därför söker sina nyheter från andra medieplattformar såsom X och Youtube eller så kallad alternativmedia.

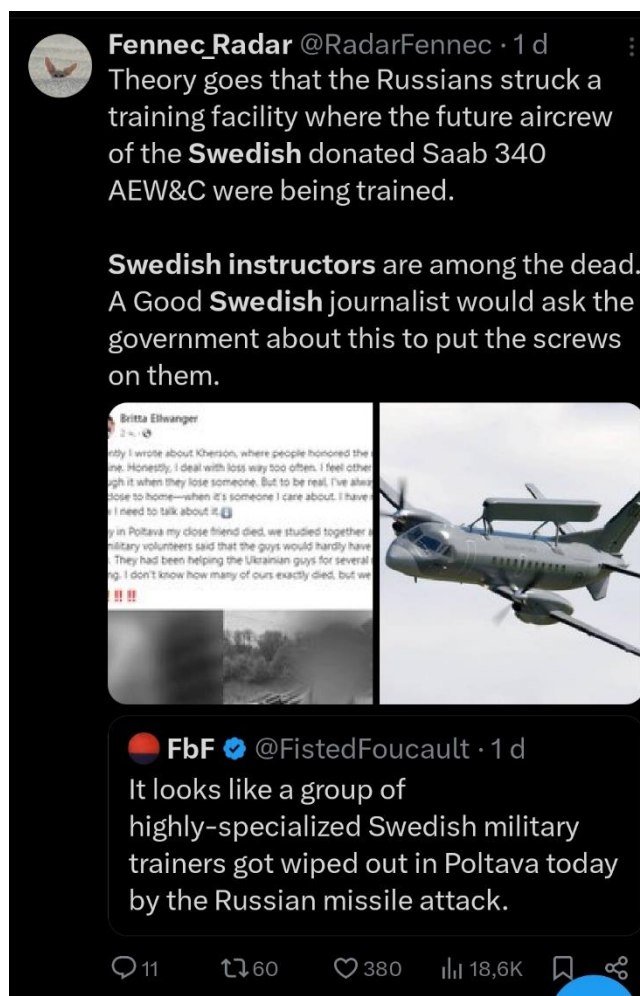

Bild 4 Skärmdump från X [2024-09-04]

Efter de inledande timmarna upp till dygnet av vad som i princip är en duplicering av ursprungsinlägget börjar nu kampanjen utökas med andra former av inlägg som antingen utvecklar storyn eller är rena "shitposts". Till det senare tillhör ett konto med rysk anknytning att en "Tech sergeant Johan Ámbatukàm" som sägs vara radaroperatör på ASC890 dödats och att denne lämnar efter sig en familj med tre barn. Med inlägget kommer även en bild på den påstådda "Johan" och hans familj. Den här bilden visar däremot inte en svensk medborgare med familj utan visar en amerikansk OnlyFans-skapare vid namn "Dreamybull" med sin familj. Personen har blivit en meme kallad "Ambutkam" (I am about to cum) efter att en av hans videoklipp blivit virala.⁶

En utveckling av narrativet är att det inte bara fanns svenska instruktörer, utan även Nato-personal på plats som dödades. Vilket sannolikt innebär att det är Sverige som är huvudmålet med kampanjen samtidigt som man försöker knyta ihop kampanjen med tidigare narrativ om närvaron av Natopersonal på Ukrainsk mark.

⁶ Nej, du kommer inte få en bild.

Bild 5 Skärmdump från X. [2024-09-04]

Spridandet av desinformation är dynamiskt och anpassar sig efter rådande förhållanden. Det visar sig genom exempelvis hur utrikesministerns besked om att han lämnar sin befattning och politiken direkt sammankopplas till de kampanjen kring dödade instruktörer. Påståendet framstår som rimligt då det troligtvis finns gripbart i de flestas minnen att ministrar, oavsett land, har avgått efter olika typer av negativa händelser som kan kategoriseras som misslyckanden. Det här förstärks av att det sällan framgår varför en minister avgår utan att det oftast framhålls som personliga skäl.

Bild 6 Utrikesminister Billströms avgång sätts i samband med attacken mot Poltava.

Vissa konton spinner vidare och hävdar att någon form av ledarskikt för SAAB skulle ha uttraderats i attacken. Påståendet har samma konspirationsteoretiska drag som när ett vanligt ryskt påstående kring Azovstal var att det fanns Nato-personal i källaren till stålverket. Ett av flera ogrundade påståenden som nu cirkulerar på X och som sannolikt kommer överföras till andra sociala plattformar likt de inledande inläggen.

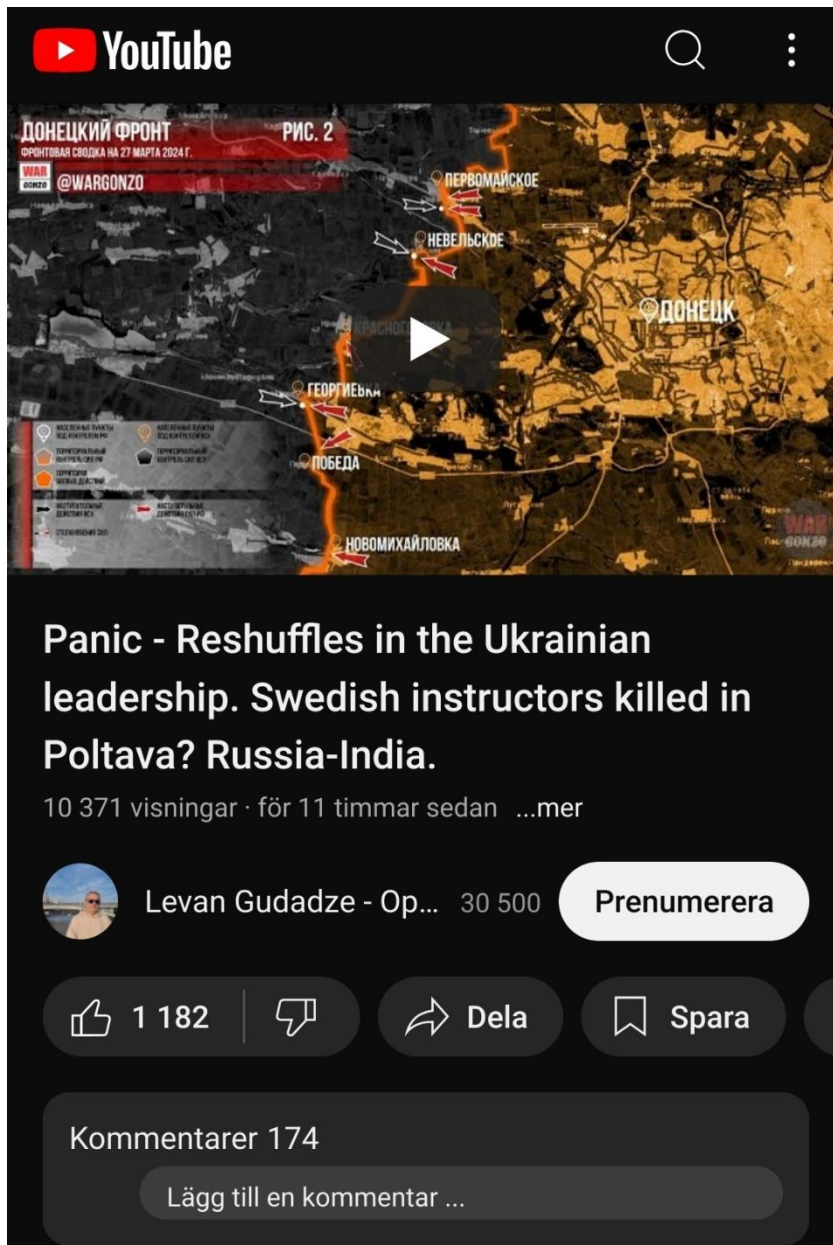

Bild 7 Skärmdump Youtube [2024-09-04]

För förstärkt effekt kan desinformationen giftas ihop med andra nyheter som återfinns i ordinarie media. Exempelvis att den ukrainska regeringen just nu genomför en omorganisering där flera ministrar har slutat. Vilket är sant och går att bekräfta genom andra etablerade mediekkanaler. Den trovärdigheten överförs till nästa påstående om dödade svenska instruktörer, som dessutom framställs som en fråga i rubriken. Den spekulativa naturen lämnar över tolkningen till den som tittar på filmen men är tillräckligt suggestiv i sin framtoning för att leda besökaren till "rätt" slutsats.

2 VARFÖR SKA VI BRY OSS OM DET HÄR?

Även om många av påståendena kommer avfärdas av majoriteten som konspiratoriskt struntprat kommer det mest galna inlägget att tvättas genom flera filter vilket gör att budskapet når fler. Det räcker att väcka frågan om att det finns något som exempelvis regeringen döljer för att en kampanj ska kunna få spridning bland ytterkanterna på det politiska spektrumet. Där till måste vi förstå att det vaga språkbruk som Försvarsmakten använder i sin dementi och en utrikesministers avgång kommer att spinnas vidare omedelbart av olika aktörer vars intresse ligger i att så tvekan samt misstänksamhet hos människor.

Det bristfälligt utnyttjandet av egna konton på sociala medier är en svaghet som också utnyttjas där Försvarsmakten inte når ut med sin dementi. I vanlig media återfinns dementin i en notis på Omni, en kortare artikel på Aftonbladet⁷ samt på Sveriges television. I skrivande stund fortsätter kampanjen där den förgrenar sig i allt fler påståenden som syftar till att försöka så split genom att återanvända gamla konspirationsnarrativ som att ukrainska barn tvingas att donera blod för att ge till utländska instruktörer. Just att barn tappas på blod av olika anledningar är ett återkommande tema som används mot såväl eliten som judar.⁸

⁷ <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/alv4Rd/ryssland-sprider-desinformation-om-att-svenska-militarer-dott-i-ukraina>

⁸ <https://www.lbi.org/events/the-blood-libel/>